

Prof dr Marijana Pajvančić

Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena - kratak osvrt na sadržaj

Publikovano u Zborniku „Ombudsman protiv dvostruke diskriminacije žena“, Pokrajinski ombudsman, OEBS, 2006 str. 13 - 17

Ključne reči: žene, diskriminacija, posebne mere, pravni izvori, međunarodno pravo, izveštavanje.

Sažetak: U tekstu je predstavljen sadržaj Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena, po oblastima koje Konvencija obuhvata. Težište je na osnovnim pitanjima: definicija i oblici diskriminacije; obaveza države da eliminiše diskriminaciju; razvoj i emancipacija žena, ubrzanje ostvarivanja ravnopravnosti polova; uloge polova i stereotipi. U vezi sa svim područjima društvenog života na koje se prostiru odredbe Konvencije iznose se parametri relevantni za izveštavanje po Konvenciji koji obuhvataju normativni okvir i praksu.

Konvencija započinje setom pravila koja definišu opšta načela na kojima počivaju prava garantovana konvencijom. Među opštim načelima posebno su apostrofirana sledeća pitanja: definicija diskriminacije (član 1); obaveza eliminisanja diskriminacije (član 2); razvoj i emancipacija žena (član 3); ubrzanje ostvarivanja ravnopravnosti žena i muškaraca (član 4) kao i uloge polova i stereotipi (član 5).

Opšta načela sadrže odredbe koje predstavljaju opšti okvir za sve posebne garancije sadržane u Konvenciji jer uređuju najvažnije institute, određuju značenje pojmova i termina koji se koriste u Konvenciji i definišu osnovne principe i opšta pravila relevantna za celokupšan sadržaj Konvencije. Opšta pravila se primenjuju subsidiјerno uz sve druge članove Konvencije.

Izveštavanje po opštim načelima i osnovnim odredbama Konvencije obuhvata nekoliko segmenata.

Referiše se osloncem na normativni okvir koji uključuje: ustav; zakone među kojima posebno antidiskriminatorni zakon (opšti ili poseban koji uređuje ravnopravnost polova) kao i subsidiјerno zakonodavstvo po oblastima (rad i zapošljavanje, obrazovanje, izborno zakonodavstvo i dr.); podzakonske akte kao i različite programsko strateške dokumente kojima vlada definiše svoju politiku i mere koje preduzima na polju ostvarivanja jednakih mogućnosti (npr. Nacionalni plan akcije za ostvarivanje ravnopravnosti polova, Strategija za smanjenje siromaštva i sl.)

Analiza normativnog okvira treba da pruži odgovor na nekoliko ključnih pitanja. Najpre je neophodno identifikovati da li normativni okvir uopšte postoji, da li su ustavom i zakonima uređena pitanja koja se odnose na ravnopravnost polova. Potom sledi analiza normativnih rešenja, naročito da li su u nacionalni zakonodavstvo implementirana prava garantovana Konvencijom. Naposljetku, izveštaj treba da uključi i odgovore na pitanja da li se ustavne i zakonske garancije primenjuje u praksi, koji problemi postoje u primeni kao i da li država i njeni nadležni organi prate primenu zakona.

U izveštavanje uključena sva ministarstva, vladine institucije, među kojima treba posebno pomenuti Službu za ljudska i manjinska prava, kao i svi drugi organi javne vlasti, a mehanizmi za ravnopravnost polova, posebno Republički savet za ravnopravnost polova koordiniraju celokupnu aktivnost.

Teškoća sa kojom se mogu susresti subjekti koji rade na izveštavanju, posebno kada je reč o opštim načelima i njihovom odnosu prema drugim delovima Konvencije je opasnost od ponavljanja, budući da je odnos pravila sadržanih u osnovnim načelima i pravila koje sadrže pojedini delovi konvencije – odnos opšteg i posebnog.

1. Diskriminacija

Konvencija posebnu pažnju poklanja određivanju sadržaja najvažnijih pojmova koje koristi. Među takvim pojmovima nesumnjivo je pojam diskriminacije najvažniji. U vezi sa ovim pojmom Konvencija posebno definiše: osnov diskriminacije, oblike diskriminacije, pozitivnu diskriminaciju (afirmativnu akciju, posebne mere), politiku jednakih mogućnosti i pravni okvir koji uređuje ova pitanja u unutrašnjem pravu.

Pojam diskriminacije (član 1) Konvencija definiše kao: pravno ili fizičko, neposredno ili posredno razlikovanje, privilegovanje, isključivanje ili ograničavanje čiji cilj ili posledica se ogleda u otežavanju, ugrožavanju, onemogućavanju ili negiranju priznavanja, uživanja ili ostvarivanja ljudskih prava zbog pripadnosti određenom polu.

Diskriminacija u čijoj osnovi leži pripadnost određenom polu, pored pola uključuje još i bračni status, porodični status, trudnoću i materinstvo, roditeljstvo i polnu orijentaciju. Konvencija eksplicitno navodi svaku od navedenih osnova diskriminacije, a u širem smislu sve smatra diskriminacijom s obzirom na pripadnost određenom polu.

Konvencija razlikuje dva osnovna oblika diskriminacije neposrednu i posrednu diskriminaciju.

Neposrednu diskriminaciju definiše kao svako nepovoljnije postupanje prema licu određenog pola nego što se postupa ili bi se postupalo ili bi se moglo postupati u odnosu na lice drugog pola koje se nalazi u istoj ili sličnoj situaciji.

Posredna diskriminacija definiše se kao pozivanje na prividno neutralnu normu “jednaku za sve” ili na kriterijum “jednak za sve” odnosno praksu “jednaku za sve” koji, upravo zbog pripadnosti određenom polu dovode u nepovoljan položaj lice jednog pola u poređenju sa licem drugog pola. Posredna diskriminacija ima više oblika. Tri su osnovna. Prvi, kada se neopravdano postavljaju zahtevi ili uslovi koje diskriminisani ne može da ispuni ili ih može ispuniti uz znatne teškoće. Drugi, kada se neopravdano lica jednog pola dovode u povoljniji položaj u odnosu na lica drugog pola ili se daje prednost licima jednog pola u odnosu na drugi. Treći predstavlja očigledno ponižavajuće postupanje prema diskriminisanom licu.

Posebne mere (pozitivna akcija, afirmativna akcija) takođe definiše Konvencija. To mogu biti: propisi, odluke, posebne mere, kriterijumi kao i praksa.

Eksplicitna su pravila da ove mere ne narušavaju princip jednakih mogućnosti niti se smatraju diskriminatornim jer se donose odnosno preduzimaju radi otklanjanja neravnopravnosti. Uvođenje ovih mera je objektivno ih je moguće opravdati razlozima zbog kojih su uvedene i ciljevima koji se njima žele postići. Posebne mere usvajaju se radi otklanjanja (faktičke) neravnopravnosti i postizanja ravnopravnosti polova. Njihovo

preduzimanje je otuda nužno i opravdano. Njihova primena je vremenski ograničena. Primenjuju se dok se ne postigne cilj zbog kojeg su usvojene.

Prilikom referisanja na pitanja o kojima govori član 1 Konvencije koji uređuje diskriminaciju polazi se od **pravnog okvira** koji čini ne samo unutrašnje pravo već i ratifikovane međunarodne konvencije koje su ratifikacijom postale sastavni deo unutrašnjeg prava. U unutrašnjem pravu to su: Ustav Srbije (opšte i posebne garancije); Zakon o ravnopravnosti polova (u ovom momentu još nije usvojen), subsidijerno zakonodavstvo (radno zakonodavstvo, porodično zakonodavstvo, izborno zakonodavstvo, zakoni o obrazovanju, kazneno zakonodavstvo i dr.), Odluka o ravnopravnosti polova i dr.

Izveštaj treba da sadrži odgovore na nekoliko važnih pitanja među kojima su: ustavne garancije ravnopravnosti žena i muškaraca u uživanju ljudskih prava; ustavna ili zakonska zabrana diskriminacije na osnovu pola ili bračnog statusa; zakonsko definisanje diskriminacije i zakonske sankcije za diskriminaciju; način na koji je zakonski definisana diskriminacija, oblici u kojima se ona javlja (direktna i indirektna; normativna i faktička); područja diskriminacije (javna sfera i privatna sfera, posebno porodica); institucije i mehanizmi za ravnopravnost polova i njihove nadležnosti u vezi sa otklanjanjem diskriminacije; da li je politika jednakih mogućnosti definisana kao ustavni princip i obaveza države koji uključuje sve pojedince i grupe u manjinskom položaju kao i koncept političke zajednice (ustavne države) unutar koga (ni)je moguća politika jednakih mogućnosti.

Prilikom izveštavanja o obavezi države da eliminiše diskriminaciju (član 2 Konvencije) uključuje se obavezno normativni okvir. Analiza normativnog okvira pruža uvid u podatke o normativno definisanoj obavezi države da vodi politiku eliminacije diskriminacije koja obuhvata javne vlasti, institucije, privatna lica, organizacije i preduzeća. Pored toga, ona pruža uvid u stanje pravnog garantovanja ravnopravnosti polova (ustav / zakon); zakonskoj zabrani diskriminacije uključiv i sankcije; zakonskoj zaštiti prava na ravnopravnost; delotvornosti sudske zaštite od diskriminacije kao i normativno uređivanje obaveze uzdržavanje od svakog činjenja ili prakse diskriminacije i poštovanje ravnopravnosti polova od strane javnih vlasti.

Izveštavanje uključuje i **praksu** i u tom pogledu posebno značajna su sledeća pitanja: mere za eliminisanje diskriminacije od strane lica, organizacije ili preduzeća; mere (uključiv zakonske) za promenu običaja i prakse diskriminacije; identifikovanje oblasti u kojima postoji diskriminacija; instrumenti koji se koriste pri identifikovanju oblasti u kojima se beleži diskriminacija; zakonske i druge mere koje se preduzimaju u cilju promenu običaja, stereotipa i prakse diskriminacije kao i protiv nasilja nad ženama; sankcionisanje diskriminacije (da li postoje sankcije, kakve su prirode i da li se primenjuju) i dr.

Pored toga izveštaj treba da pruži odgovor i na neka od sledećih pitanja: da li politika vlade / javnih vlasti doprinosi (slabi) priznavanje prava žena; da li zakoni (antidiskriminatorni i dr.) uređuju otklanjanje diskriminacije u oblastima u kojima je identifikovana; da li je normativno uređeno ponašanje zvaničnih institucija, javnih vlasti i državnih službenika prema ženama; da li država ispituje diskriminatorni uticaj zakona koje usvaja; da li država efikasno primenjuje zakone koji sankcionišu diskriminaciju; da li postoji pravna pomoć i pravo na žalbu; koliko slučajeva je procesuirano pred sudovima; kakve su presude donete; praktične prepreke za ostvarivanje prava žena.

2. Razvoj, emancipacija i ubrzanje postizanja ravnopravnosti polova

Konvencija o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena kao svoje najvažnije **ciljeve vezane za razvoj i emancipaciju žena** (član 3) definiše: prvo, garantovanje i ostvarivanje ravnopravnost žena i muškaraca u mogućnostima da uživaju ljudska prava; drugo, garantovanje osnovnih ljudskih prava žena kao preduslov emancipacije žena i treće, obavezu države da vodi politiku u tom cilju.

Izveštavanje po ovom članu konvencije uključuje kako **normativni okvir** tako i njegovu **praktičnu primenu** posebno u odnosu na mogućnost (normativnu i praktičnu) jednakog pristupa žena i muškaraca: zakonodavnom postupku i političkim procesima; društvenim službama; zdravstvenoj i medicinskoj zaštiti; službama socijalne pomoći; obrazovanju i programima opismenjavanja; vlasništvu nad imovinom i dr.

Posebna akcenat je sa jedne strane na normativnom okviru (ustavnom i zakonskom) garantovanja ljudskih prava žena i muškaraca na ravnopravnoj osnovi, a sa druge na praksi i uočavanju prepreka u uživanju prava efektivnog korišćenja ljudskih prava i merama koje se preduzimaju u cilju otklanjanja prepreka za jednake mogućnosti efektivnog korišćenja prava i ravnopravno učešće žena u kreiranju i odlučivanju o zakonima i politikama koje se odnose na njihova prava.

Posebno važne odredbe osnovnih principa na kojima se temelje rešenja sadržana u Konvenciji je načelo ubrzanja ostvarivanja ravnopravnosti polova (član 4). Akcenat je na usvajanju **posebnih mera** (afirmativna akcija / pozitivna diskriminacija) čiji je smisao i cilj da podstaknu i ubrzaju ostvarivanje *de facto* ravnopravnosti. Eksplicitno je, u Konvenciji, utvrđen nediskriminatorni karakter posebnih mera kao i njihov privremeni karakter i ograničeno vremensko dejstvo. Vremensko dejstvo posebnih mera Konvencija vezuje za dostizanje ravnopravnost polova u mogućnostima i tretmanima.

Izveštavanje uključuje **normativni okvir** koji treba da odgovori na pitanja: da li postoje zakoni, posebne politike, strategije ili mere i u kom obliku koje imaju za cilj ubrzanje dostizanja ravnopravnosti polova; u kojim oblastima su propisane – posebno u vezi sa trudnoćom, materinstvom, zdravljem, bezbednošću na radnom mestu i sl; na koje nejednakosti se odnose posebne mere, da li postoje mehanizmi za primenu posebnih mera i dr.

Izveštavanje o **praksi** ubrzanog ostvarivanja ravnopravnosti polova traga za odgovorima na pitanja o tome koje su mere preduzete; u kojim oblastima se preduzimaju posebne mere – naročito u vezi sa trudnoćom, materinstvom, zdravljem i bezbednošću na radnom mestu; kakvi su efekti primene posebnih mera

3. Uloga polova i stereotipi

Promena socijalnih i kulturnih modela ponašanja, a posebno eliminisanje stereotipa o ulozi polova u društvu predstavlja važan elemenat osnovnih načela Konvencije (član 5). Konvencija nalaže državama potpisnicama da preduzmu mere u cilju promene socijalnih i kulturnih modela ponašanja kao i eliminisanje predrasuda običaja i praksi koje podstiču i neguju inferiornost ili superiornost polova i stereotipe, sa jedne strane i podsticanje onih kulturnih obrazaca i socijalnih prilika u kojima se promovise zajednička odgovornost žena i muškaraca u podizanju dece.

Izveštavanje se fokusira na **opšte pokazatelje** koji između ostalog uključuju: analizu društvenih prilika i načina života koji sprečava emancipaciju žena; običaje koji sprečavaju emancipaciju žena; uloge koje se u društvu očekuju od žena i muškaraca; mere koje se preduzimaju u cilju eliminisanju stereotipa i promene kulturnih i socijalnih modela. U izveštaj se unose i pokazatelji po različitim oblastima. Konvencija akcent stavlja na:

Rad i zapošljavanje gde se pažnja usmerava na nekoliko pitanja: razlikovanje ženskih i muških poslova; poslovi su zabranjeni za žene bilo zakonom ili običajem; stereotipi u obrazovnom procesu o profesijama koje se smatraju poželjnim za devojčice odnosno dečake.

Obrazovanje kao važna oblast u kojoj se izgradjuju i formiraju kulturni obrasci, i u vezi sa kojom izveštavanje obuhvata: stereotipe u programima i udžbenicima; posebne oblike i vidove obrazovanja za porodični život, za rešavanje konflikata u porodici, obrazovanje žena za ljudska prava i dr.

Porodica i položaj žene u porodici predstavljaju važne indikatore postojanja stereotipa. Zato izveštavanje o stereotipima treba da obuhvati i odgovore na set pitanja koja se odnose na porodicu i ulogu žene odnosno muškarca u porodici. Pomenućemo samo važnija među ovim pitanjima: ko se smatra glavom porodice; da li zakon ili običaji dopuštaju kažnjavanje žena od strane muža ili se ovakvi postupci sankcionišu i preduzimaju mere kako bi se takvo postupanje eliminisalo; da li je nasilje među supružnicima sankcionisano i da li se radi na podizanju svesti o tome da takvo ponašanje nije dopušteno; da li postoje sigurne kuće za sklanjanje od nasilja; postoje li posebne i jasne procedure postupanja i odgovornost nadležnih državnih organa vezane za nasilje u porodici, za seksualnu zloupotrebu dece kao i posebni tretmani žrtava seksualnog nasilja; da li se radi na podizanju svesti i informisanju pripadnika policije o nasilju u porodici i da li postoje posebne policijske jedinice specijalizovane za delovanje u vezi sa nasiljem u porodici.

4. Eksploatacija

Konvencija utvrđuje obavezu države da preduzima mere (uključiv i zakonodavstvo) za sprečavanje trgovine ženama, eksploatacije i prostitucije (član 6). Pored Konvencije o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena ova pitanja uređuju i posebni međunarodni dokumenti koje prilikom izveštavanja treba imati u vidu. To su: Konvencija o ropstvu (1926 izmene 1953); Dodatna konvencija o ukidanju ropstva, trgovine robljem i institucija i prakse sličnih ropstvu (1956); Konvencija o ukidanju prinudnog rada (1957).

Izveštavanje uključuje analizu zakona kao i praktično delovanje na sprečavanju trgovine ljudima; legalizacije prostitucije; sankcionisanje prodaje seksualnih usluga žena od strane trećih lica; zaštita devojaka od agencija za bračno posredovanje, zapošljavanje i seksualni turizam; sankcionisanje nasilja i nad ženama koje se prostitušu i dr.

5. Politički i javni život, učešće žena u međunarodnim odnosima, državljanstvo i jednakost pred zakonom

Ravnopravnost polova u političkom i javnom životu (član 7) zahteva eliminisanje diskriminacije žena u ovoj oblasti. To je obaveza države koja je dužna da izgradi i obezbedi jednake uslove i jednaka prava zarezprezentovanje žena i muškarca u političkim institucijama i omogući aktivno učešće žena u kreiranju politike i odlučivanju o svim društvenim pitanjima.

Učešće žena u međunarodnim odnosima (član 8) nalaže državama potpisnicama Konvencije da osiguraju jednake uslove da žene i muškarci, bez diskriminacije mogu ostvariti pravo da predstavljaju vladu u međunarodnoj zajednici. To pravo uključuje: ravnopravnu zastupljenost žena u međunarodnim delegacijama i međunarodnim telima; pravo da **ravnopravno** učestvuju u radu međunarodnih organizacija; posebne mere koje imaju za cilj da obezbede efektivno ostvarivanje navedenih prava žena.

Konvencija (član 9) garantuje jednaka prava žena i muškaraca vezana za sticanje, promenu i zadržavanje državljanstva kao i **jednaka prava u vezi sa državljanstvom** njihove dece. Konvencija eksplicitno utvrđuje da promena državljanstva muža ne utiče automatski na državljanstvo supruge.

Važna garancija ravnopravnosti polova iskazuje se kroz **jednakost žena i muškaraca** pred zakonom (član 15). Konvencija posebno naglašava nužnost zakonskog garantovanja jednakosti žena i muškaraca pred zakonom. Jednakost pred zakonom uključuje: poštovanje istovetnih prava žena i muškaraca u građanskim pitanjima; pravo žena da zaključuju ugovore i upravljaju imovinom; istovetno postupanje u svim fazama postupka na sudovima i pred sudijama; pravnu sposobnost žena kao i zakonom utvrđeno pravilo da su ništavi i nevažeći ugovori i propisi usmereni na ograničavanje pravne sposobnosti žena; zakonsko garantovanje istih prava žena i muškaraca vezanih za slobodu kretanja, izbora prebivališta i izbora boravišta.

6. Obrazovanje

Konvencija garantuje pravo žena na obrazovanje i jednaku dostupnost ovog prava za žene i muškarce (član 10). Jednaki uslovi obrazovanja uključuju sve nivoe obrazovanja i sve vrste zanimanja (obrazovni profili). Jednake mogućnosti pristupa obrazovanju uključuju pristup istim nastavnim planovima, programima i ispitima, istim školama i opremi kao i nastavno osoblje sa kvalifikacijama istog standarda. Princip jednakih mogućnosti u domenu obrazovanja odnosi se i na jednake uslove korišćenja stipendija i plaćenog školovanja; pristup programima kontinuiranog obrazovanja kao i specifičnim obrazovnim informacijama (npr. zdravlje, porodica i planiranje porodice); učešće u sportu i fizičkom obrazovanju.

Poseban značaj Konvencija pridaje eliminisanju stereotipa na svim nivoima i oblicima obrazovanja što zahteva podsticanje zajedničkog obrazovanja za sve vrste obrazovanja; reviziju udžbenika, nastavnih planova i programa i prilagođavanje nastavnih metoda; mere koje doprinose smanjenju stope studentkinja koje prekidaju studije; organizovanje posebnih programa za devojke i žene koje su prerano prekinule školovanje.

7. Zapošljavanje

U nesumnjivo najvažnijoj oblasti – zapošljavanju - Konvencija (član 11) garantuje određena prava žena i utvrđuje obaveze države kako bi se omogućilo efektivno korišćenje ovih prava. Među pravima u oblasti zapošljavanja garantuju se pravo na rad kao neotuđivo pravo; jednaki uslovi zapošljavanja; sloboda izbora profesije i zaposlenja; pravo na unapređenje na poslu, sigurnost i sve beneficije vezane za uslove rada; pravo na obuku i dokvalifikaciju, pripravnčki staž, stručno usavršavanje; jednaka naknada za rad jednake vrednosti; jednake beneficije i tretman za jednak rad; ravnopravan tretman za procenu kvaliteta rada; socijalno osiguranje za slučaj starosti, nezaposlenosti, bolesti, invaliditeta; pravo na zaštitu zdravlja koje pretpostavlja bezbednost radnih uslova i čuvanje reproduktivne funkcije i dr.

Konvencija definiše i obaveze države na ovom području koje se odnose na: eliminisanje diskriminacije žena prilikom zapošljavanja; obezbeđivanje jednakih prava muškaraca i žena u oblasti rada i zapošljavanja; periodično preispitivanje zaštitnog zakonodavstva u svetlu naučnih i tehnoloških saznanja. Posebna obaveza države odnosi se na sprečavanje diskriminacije na bazi bračnog statusa i materinstva koja podrazumeva: zabranu otpuštanja zbog trudnoće, porodijskog odsustva i bračnog stanja; plaćeno porodijsko odsustvo i garantovanje socijalnih beneficija, bez gubitka posla, statusa i beneficija; podsticajne mere (socijalne potporne službe, mreže ustanova za čuvanje dece); specijalnu zaštitu tokom trudnoće na poslovima koji su štetni po ženu.

8. Jednak pristup zdravstvenoj zaštiti i socijalne beneficije

U domenu zdravstvene i socijalne zaštite (članovi 12 i 13) akcentat je na obavezama države. Obaveza države je da eliminiše diskriminaciju žena u oblasti zdravstvene zaštite preduzimanjem posebnih mera koje će doprineti efektivnom ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu; ravnopravan pristup zdravstvenim uslugama, posebno onim u vezi sa planiranjem porodice; posebne zdravstvene usluge koje se odnose na trudnoću, porođaj, postporođajni period kao i besplatne usluge tamo gde je neophodno. U domenu socijalne zaštite obaveza je države da eliminiše diskriminaciju žena, stvori jednake mogućnosti i postavi jednake uslove ostvarivanja: prava na porodične beneficije; prava na bankarske pozajmnice, hipoteke i finansijske kredite; prava na učešće u rekreativnim aktivnostima, sportu i svim vidovima kulturnog života

9. Žene na selu

Zbog izuzetno teškog položaja seoskih žena Konvencija (član 14) posvećuje ovom problemu posebnu pažnju, garantuje posebna prava seoskih žena i utvrđuje obaveze države da preduzima mere za poboljšanje njihovog položaja.

Među pravima koje garantuje Konvecija su: pravo žena da učestvuju u razradi i primeni planova razvoja; pristup zdravstvenim ustanovama, savetovalištim i službama za planiranje porodice; pravo na obrazovanje, osposobljavanje, opismenjavanje i tehničku osposobljenost; prava u oblasti ekonomije i zapošljavanja, zadrugarstvo, grupe za samopomoć, pristup kreditima i poreskim olakšicama; prava na odgovarajuće uslove života i stanovanja; pravo na učešće u svim aktivnostima u zajednici i dr.

Među obavezama država da rade na poboljšanju položaja seoskih žena Konvencija navodi preduzimanje posebnih mera u cilju eliminisanja diskriminacije žena na selu, razvoja sela, obezbeđivanja ravnopravnosti žena i muškaraca kao i vrednovanje neplaćenog rada žena u domaćinstvu i poljoprivredi.

10. Brak i porodica

Prava vezana za brak i porodicu (član 16) odnose se na: stupanje u brak na bazi slobodne volje i uz ličnu saglasnost oba supružnika; slobodu izbora supružnika; određivanje minimalnih godina starosti za stupanje u brak; registrovanje sklopljenih brakova; ista prava za vreme trajanja i prilikom raskida braka; ista roditeljska prava kao i odlučivanje o broju dece i razmaku između njih i njihovom obrazovanju. Ista prava i odgovornosti supružnika garantuju se u pogledu izbora imena i prezimena; izbora zanimanja i profesije kao i prava vlasništva (sticanje, rukovođenje, prodaja, upravljanje); ista starateljska odnosno štíćenička prava i odgovornosti prilikom odlučivanja o usvajanju dece uz stavljanje interesa dece na prvo mesto.

Konvencija definiše obavezu države da preduzme mere za eliminisanje diskriminacije žena u braku i porodičnim odnosima.